

ศรัทธาอย่างมีปัญญา : กรณีศึกษานางวิสาขมหาอุบาสิกา ในการทะนุบำรุงพระพุทธศาสนาด้วยหลักสัมมาสติ

Wisdom-Guided Faith: Case Study of Visakha Maha-Upasika in Sustaining Buddhism through the Principle of Samma-Sati

พระปัญญานันทะ¹, ชลัฐธร อุไรพงษ์ ณ อุตยา² และ เมธาวิ อุดมธรรมานภาพ³

Ven. Ponnyar Nonda¹, Chalattorn Uraipong Na Ayutthaya² and

Methavee Udomthammanupap³

Received: May 29, 2025

Revised: June 06, 2025

Accepted: September 19, 2025

(ponnyarnon@gmail.com, chaladtornouripong@gmail.com and

maytawee_udo@dusit.ac.th)

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแบบอย่างการรักษาศรัทธาอย่างมีปัญญาของนางวิสาขมหาอุบาสิกาในการทะนุบำรุงพระพุทธศาสนา โดยประยุกต์ใช้หลักสัมมาสติเป็นเครื่องมือในการแยกแยะระหว่างพฤติกรรมส่วนบุคคลของพระสงฆ์กับสถาบันสงฆ์และพระธรรมคำสอน รวมถึงการนำเสนอแนวทางประยุกต์ใช้สำหรับพุทธศาสนิกชนในสังคมไทยปัจจุบัน

จากการทบทวนวรรณกรรมและวิเคราะห์แนวทางปฏิบัติของนางวิสาข มหาอุบาสิกา นำเสนอว่านางวิสาขเป็นต้นแบบของผู้มีศรัทธาประกอบด้วยปัญญา (สัทธา-ปัญญา) ที่สามารถแยกแยะระหว่างพฤติกรรมส่วนบุคคลของพระสงฆ์บางรูปกับหลักธรรมคำสอน โดยมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาพระวินัยผ่านการนำเสนอข้อเท็จจริงต่อพระพุทธเจ้าอย่างสร้างสรรค์ การใช้หลักสัมมาสติเป็นกลไกสำคัญในการพิจารณาข้อมูลอย่างรอบคอบ ไม่ด่วนตัดสิน และแยกแยะระหว่างข้อเท็จจริงกับความคิดเห็น

¹ ชมรมพระนิสิตมอญ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mon Buddhist Student Society, Mahachulalongkomrajavidyalaya University

² มูลนิธิสถาบันพลังจิตตานุภาพ โดยสมเด็จพระญาณมวชิโรดม (วิริยังค์ สิรินฺธโร) สาขา ที่ 092

The Institute of Mental Power Foundation By Somdet Phra Yanavajirodaya (Viriyang Sirindhorn) Branch 092

³ ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Department of Psychology, Faculty of Humanities, Mahachulalongkomrajavidyalaya University

บทความนี้นำเสนอแนวทางประยุกต์ใช้ 4 ประการ ได้แก่ 1) การใช้สัมมาสติในการรับรู้และวิเคราะห์ข่าวสาร 2) การเลือกสนับสนุนพระสงฆ์ผู้ประพฤติปฏิบัติชอบ 3) การมีส่วนร่วมในการพัฒนาและปฏิรูปพระพุทธศาสนา และ 4) การทำบุญอย่างฉลาด แนวทางเหล่านี้จะเป็นแนวปฏิบัติที่ช่วยให้พุทธศาสนิกชนสามารถรักษาศรัทธาในพระพุทธศาสนาได้อย่างมั่นคง ไม่หวั่นไหวต่อกระแสข่าวเชิงลบและมีส่วนร่วมในการพัฒนาพระพุทธศาสนาอย่างสร้างสรรค์

คำสำคัญ : นางวิสาขา, สัมมาสติ, ศรัทธา, พระสงฆ์, สื่อสังคมออนไลน์

Abstract

This academic article aims to present the exemplary model of Visakha Mahaubasika in maintaining faith through wisdom when confronted with violations of the Dhamma-Vinaya by Buddhist monks. The study explores how the principle of Right Mindfulness (Samma-sati) can be applied to distinguish between individual behavioral misconduct and the institutional integrity of the Sangha and Buddhist teachings. Furthermore, it proposes practical applications of Visakha's lessons for preserving faith among Thai Buddhist practitioners in contemporary society.

Through literature review and analysis of Visakha's practices, this article presents her as an exemplary model of faith combined with wisdom (saddhappannā). She demonstrated the ability to differentiate between the personal misconduct of individual monks and the fundamental principles of Buddhism. Her significant role in the development and refinement of monastic rules (Vinaya) showcases her constructive approach to addressing institutional challenges through the application of Right Mindfulness as a crucial tool for comprehensive consideration of information, avoiding hasty judgments, and distinguishing between facts and opinions.

This article presents four practical applications: 1) using Right Mindfulness in receiving and analyzing news, 2) choosing to support monks with proper conduct, 3) participating in the development and reform of Buddhism, and 4) making merit wisely. These approaches will help Buddhist practitioners

maintain their faith steadfastly, remain unshaken by negative news trends, and participate constructively in developing Buddhism.

Keywords: Visakha, Right Mindfulness, Faith, Buddhist Monks, Social Media

บทนำ

สังคมไทยในปัจจุบันเผชิญกับสถานการณ์ที่ท้าทายต่อความศรัทธาในพระพุทธศาสนา เมื่อข่าวเชิงลบเกี่ยวกับพระสงฆ์ปรากฏอย่างต่อเนื่องในสื่อมวลชนและสื่อสังคมออนไลน์ จากรายงานของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (2565) ระบุว่า ในช่วงปี 2560-2564 มีกรณีพระสงฆ์ถูกพาดพิงในข่าวเชิงลบเพิ่มขึ้นจากปีฐาน 2560 ถึงร้อยละ 35 โดยกรณีที่เป็นข่าวดังและส่งผลกระทบต่อความศรัทธาของประชาชน ได้แก่ (1) กรณีวัดธรรมกายกับข้อกล่าวหาเรื่องการฟอกเงินและการรับบริจาคที่ไม่โปร่งใส ปี 2560 (2) กรณีพระสงฆ์ในจังหวัดภาคเหนือมีความสัมพันธ์ฉันชู้สาวและมีลูกกับสาวชาวบ้าน ปี 2561 (3) กรณีการทุจริตเงินบริจาคสร้างพระพุทธรูปของวัดในภาคกลาง จำนวน 180 ล้านบาท ปี 2562 และ (4) กรณีพระสงฆ์เกี่ยวข้องกับยาเสพติดในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปี 2563

พระพรหมบัณฑิต (2563) วิเคราะห์สาเหตุของการลดลงของศรัทธาว่ามาจาก 3 ปัจจัยหลัก คือ ประการแรก การขาดการแยกแยะระหว่างพฤติกรรมส่วนบุคคลกับสถาบัน เมื่อประชาชนพบเห็นข่าวเชิงลบเกี่ยวกับพระสงฆ์บางรูป มักเกิดการเหมารวมว่าพระสงฆ์ทั้งหมดมีปัญหาเช่นเดียวกัน ประการที่ 2 อิทธิพลของสื่อสังคมออนไลน์ที่เผยแพร่ข่าวเชิงลบอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง โดยไม่มีการตรวจสอบข้อเท็จจริงอย่างรอบด้าน ทำให้ข่าวลือและข่าวบิดเบือนแพร่กระจายอย่างรวดเร็ว ประการที่ 3 การขาดความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมคำสอนที่ถูกต้อง ทำให้ไม่สามารถใช้ปัญญาพิจารณาแยกแยะระหว่างสิ่งที่ควรศรัทธาและไม่ควรศรัทธา ผลกระทบที่ตามมาอย่างเป็นรูปธรรมคือ การลดลงของผู้บวชเรียน จากสถิติพบว่าจำนวนผู้บวชลดลงจาก 298,580 รูปในปี 2560 เหลือ 251,335 รูปในปี 2564 และการเข้าวัดทำบุญของประชาชนลดลงถึงร้อยละ 45 เมื่อเทียบกับปี 2560

ท่ามกลางวิกฤตศรัทธาดังกล่าว การศึกษาแบบอย่างจากนางวิสาขามหาอุบาสิกา ผู้ได้รับการยกย่องจากพระพุทธเจ้าว่าเป็นเอตทัคคะด้านการถวายทานตามที่ปรากฏในอังคุตตรนิกาย เอกกนิบาต (อง.เอกก. (ไทย) 20/32/257) จึงมีความสำคัญยิ่ง นางวิสาขามหาอุบาสิกาเป็นตัวอย่างของพุทธศาสนิกชนที่มีศรัทธาประกอบด้วยปัญญา สามารถรักษาศรัทธาได้อย่างมั่นคงแม้พบเห็นพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของพระสงฆ์บางรูป โดยใช้หลักสัมมาสติในการพิจารณาแยกแยะและแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ตามที่พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต)

(2556) อธิบายว่า "นางวิสาขาเป็นแบบอย่างของการมีศรัทธาที่ถูกต้องตามหลักพุทธศาสนา คือมีความสมดุลระหว่างศรัทธากับปัญญา ไม่ใช่ศรัทธางมงายหรือปราศจากการไตร่ตรอง"

บทความวิชาการนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอ 3 ประเด็นสำคัญ คือ ประการที่ 1 แบบอย่างการรักษาศรัทธาและการทำบุญอย่างฉลาดของนางวิสาขามหาอุบาสิกา ประการที่ 2 การวิเคราะห์การนำหลักสัมมาสติมาใช้ในการแยกแยะระหว่างพฤติกรรมส่วนบุคคลกับสถาบันสงฆ์ และประการที่ 3 แนวทางประยุกต์ใช้บทเรียนจากนางวิสาขาสำหรับพุทธศาสนิกชนในสังคมไทยปัจจุบัน

การนำเสนอในบทความนี้จะช่วยเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการรักษาศรัทธาอย่างมีปัญญา และเป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับพุทธศาสนิกชนเมื่อเผชิญกับข่าวสารเชิงลบ รวมทั้งส่งเสริมการนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในบริบทสังคมปัจจุบันอย่างเหมาะสม

สื่อมวลชนและสื่อสังคมออนไลน์กับสถานการณ์ข่าวเชิงลบเกี่ยวกับพระสงฆ์และผลกระทบต่อศรัทธา

ปัจจุบัน สื่อมวลชนและสื่อสังคมออนไลน์มีบทบาทสำคัญในการเสนอข่าวสารเกี่ยวกับพระสงฆ์ในแง่มุมต่าง ๆ ซึ่งมีทั้งข่าวเชิงบวกที่แสดงถึงบทบาทที่ดีงามของพระสงฆ์ และข่าวเชิงลบที่นำเสนอพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของพระสงฆ์บางรูป จากการศึกษาของ นพลักษณ์ หนักแน่น (2564) พบว่า ข่าวเชิงลบเกี่ยวกับพระสงฆ์มักได้รับความสนใจและถูกแชร์ในสื่อสังคมออนไลน์มากกว่าข่าวเชิงบวก โดยข่าวเชิงลบที่พบบ่อยเรียงตามลำดับ ได้แก่ กรณีการละเมิดพระวินัย 42 เปอร์เซ็นต์ การฉ้อโกงหรือแสวงหาผลประโยชน์ทางการเงิน 28 เปอร์เซ็นต์ และพฤติกรรมส่วนตัวที่ไม่เหมาะสม 30 เปอร์เซ็นต์

การวิเคราะห์จากสำนักข่าวไทยรัฐออนไลน์ (2565) ระบุว่า ข่าวเชิงลบเกี่ยวกับพระสงฆ์ในช่วง 3 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2563-2565) มีอัตราการแชร์และการมีส่วนร่วมในสื่อสังคมออนไลน์สูงกว่าข่าวเชิงบวกถึง 4 เท่า โดยข่าวที่ได้รับความสนใจสูงสุด 5 อันดับแรก ได้แก่ อันดับหนึ่ง กรณีพระสงฆ์เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินและการเงิน 38 เปอร์เซ็นต์ อันดับสอง การละเมิดศีลในด้านความประพฤติส่วนตัว 26 เปอร์เซ็นต์ อันดับสาม การละเมิดกฎหมายบ้านเมือง 19 เปอร์เซ็นต์ อันดับสี่ ความขัดแย้งระหว่างพระสงฆ์ 10 เปอร์เซ็นต์ และอันดับห้า การบิดเบือนหลักธรรมคำสอน 7 เปอร์เซ็นต์

เมื่อวิเคราะห์รูปแบบการแสดงความคิดเห็นต่อข่าวเชิงลบเกี่ยวกับพระสงฆ์บนแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียต่าง ๆ ผ่านการศึกษาของ ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม และ พระราชวิมลโมลี (2565) พบว่า มีรูปแบบการแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างกันตามแพลตฟอร์ม ดังนี้

Facebook ลักษณะการแสดงความคิดเห็นมีแนวโน้มแบ่งเป็นสองฝ่ายชัดเจน ฝ่ายหนึ่งวิพากษ์วิจารณ์อย่างรุนแรงและเหมารวมไปถึงพระสงฆ์ทั้งหมดหรือสถาบันสงฆ์ คิดเป็น 62 เปอร์เซ็นต์ อีกฝ่ายหนึ่งพยายามใช้เหตุผลในการชี้แจงและแยกแยะระหว่างตัวบุคคลกับหลักการ คิดเป็น 38 เปอร์เซ็นต์ โดยพบว่า คอมเมนต์ที่ได้รับการกดไลค์มากที่สุดมักเป็นคอมเมนต์ที่มีลักษณะการวิพากษ์วิจารณ์รุนแรง

YouTube พบว่า การแสดงความคิดเห็นได้คลิปข่าวเกี่ยวกับพระสงฆ์มีลักษณะการอธิบายยาวกว่าแพลตฟอร์มอื่น และมีการอ้างอิงข้อมูลหรือพระธรรมวินัยประกอบการให้ความเห็นมากกว่า แต่ยังคงพบการแสดงความคิดเห็นในลักษณะที่ขาดการแยกแยะระหว่างตัวบุคคลกับหลักการ คิดเป็น 48 เปอร์เซ็นต์

Twitter (X) มีการแสดงความคิดเห็นที่ตรงไปตรงมาและรุนแรงมากที่สุดในบรรดาแพลตฟอร์มทั้งหมด โดย 76 เปอร์เซ็นต์ของความเห็นเป็นไปในเชิงลบ และมีเพียง 24 เปอร์เซ็นต์ที่พยายามชี้ให้เห็นถึงข้อเท็จจริงหรือมุมมองที่แตกต่าง ที่น่าสนใจคือ มักมีการใช้แฮชแท็กในการรวบรวมความเห็นในแนวเดียวกัน ซึ่งเสริมให้เกิดการกระจายข่าวและการสร้างความคิดเห็นในวงกว้าง

TikTok เป็นแพลตฟอร์มที่มีอิทธิพลสูงในกลุ่มเยาวชน พบว่า คลิปสั้นที่น่าเสนอข่าวเชิงลบเกี่ยวกับพระสงฆ์มักได้รับยอดผู้ชมสูงและมีการแชร์ต่อมากกว่าข่าวเชิงบวก โดยความคิดเห็นส่วนใหญ่ 70 เปอร์เซ็นต์ เป็นไปในลักษณะของการตั้งคำถามถึงความน่าเชื่อถือของพระสงฆ์ทั้งหมดและการแสดงความเป็นปึกแผ่นต่อสถาบันทางศาสนา

พระใบฎีกาสมคิด นาดสีโล (2568) วิเคราะห์อิทธิพลของการแสดงความคิดเห็นในสื่อสังคมออนไลน์ต่อทัศนคติของเยาวชนที่มีต่อสถาบันสงฆ์ พบว่า 82 เปอร์เซ็นต์ของเยาวชนอายุ 18-25 ปี รับรู้ข่าวเกี่ยวกับพระสงฆ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์เป็นหลัก และ 65 เปอร์เซ็นต์ยอมรับว่า ความคิดเห็นของคนอื่นบนแพลตฟอร์มเหล่านี้มีอิทธิพลต่อทัศนคติของตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งความคิดเห็นที่มียอดไลค์สูงหรือได้รับการแชร์จำนวนมาก

ผลกระทบของข่าวเชิงลบดังกล่าว มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความศรัทธาของพุทธศาสนิกชน กรรณิการ์ สุขเกษม และคณะ (2565) ได้ศึกษาทัศนคติของประชาชนต่อพระสงฆ์ในยุคสื่อสังคมออนไลน์ พบว่า 68 เปอร์เซ็นต์ของผู้ตอบแบบสอบถามยอมรับว่า ข่าวเชิงลบเกี่ยวกับพระสงฆ์มีผลต่อความศรัทธาและความเชื่อมั่นที่มีต่อพระพุทธศาสนา และ 45 เปอร์เซ็นต์ระบุว่า ลดการทำบุญและเข้าวัดลงหลังจากพบเห็นข่าวดังกล่าว

สรุปประเด็นที่ 1 สถานการณ์ข่าวเชิงลบเกี่ยวกับพระสงฆ์ในสื่อสังคมออนไลน์ได้ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อความศรัทธาของพุทธศาสนิกชน โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนที่ขาดประสบการณ์และความรู้ในการแยกแยะระหว่างพฤติกรรมส่วนบุคคลกับหลักการทาง

พระพุทธศาสนา การขาดสัมมาสติในการพิจารณาข่าวสารทำให้เกิดการเหมารวมและลดศรัทธาโดยไม่ได้ใช้ปัญญาพิจารณา ซึ่งสถานการณ์ดังกล่าวจำเป็นต้องมีแนวทางแก้ไขที่เหมาะสม โดยการศึกษาจากแบบอย่างของผู้ที่สามารถรักษาศรัทธาได้อย่างมีปัญญา

นางวิสาขามหาอุบาสิกา ต้นแบบของการรักษาศรัทธาอย่างมีปัญญา

นางวิสาขามหาอุบาสิกาผู้มีความสำคัญยิ่งในพระพุทธศาสนา ได้รับการยกย่องจากพระพุทธเจ้าว่าเป็นเอตทัคคะ (ผู้เลิศ) ในบรรดาอุบาสิกาทั้งหลายในด้านการถวายทาน ดังปรากฏในคัมภีร์อังคุตตรนิกาย เอกกนิบาต (อ.จ.เอกก. 20/257/32) โดยประวัติของนางวิสาขามีรายละเอียดปรากฏในคัมภีร์หลายแห่ง แต่ที่มีเนื้อหาละเอียดที่สุดคือ ในธรรมบท อรรถกถา (พระธรรมวิสุทธิจารย์ [เสริม ปุณฺณรสี], 2554) นางวิสาขามหาอุบาสิกาเป็นแบบอย่างของการใช้สัมมาสติในการรักษาศรัทธาอย่างมีปัญญา กล่าวคือ แม้นางจะพบเห็นพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของพระสงฆ์บางรูป แต่นางไม่ได้ด่วนตัดสินหรือลดศรัทธาในพระพุทธศาสนา ตรงกันข้าม นางใช้สัมมาสติพิจารณาแยกแยะระหว่างพฤติกรรมส่วนบุคคลกับหลักการและนำเสนอเรื่องราวต่อพระพุทธเจ้าอย่างมีวิจารณ์ญาณและเป็นกัลยาณมิตร

จากการศึกษาประวัติของนางวิสาขามหาอุบาสิกา พบว่า นางได้มีบทบาทสำคัญในการนำเสนอเหตุการณ์ต่าง ๆ แก่พระพุทธเจ้า ซึ่งนำไปสู่การบัญญัติสิกขาบทหรือหลักปฏิบัติในพระวินัย ดังปรากฏในพระไตรปิฎกและอรรถกถาหลายแห่ง ดังนี้

1. การขอพร 8 ประการ ในจุลวรรค พระวินัยปิฎก (วิ.จ. 7/294/82-84) บันทึกไว้ว่า หลังจากนางวิสาขามหาอุบาสิกาสร้างวัดบุพพารามถวายแก่พระสงฆ์แล้ว นางได้ขอพร 8 ประการจากพระพุทธเจ้า ซึ่งพระองค์ทรงอนุญาตให้เป็นกรณีพิเศษ ได้แก่ 1. ถวายผ้าอาบน้ำฝนแก่ภิกษุสงฆ์ตลอดชีวิต 2. ถวายภัตตาหารแก่ภิกษุผู้มาสู่เมือง (อาคันตุกัต) 3. ถวายภัตตาหารแก่ภิกษุผู้เดินทางออกจากเมือง (คมิกัต) 4. ถวายภัตตาหารแก่ภิกษุอาพาธ 5. ถวายเภสัชแก่ภิกษุอาพาธ 6. ถวายข้าวยากูเป็นประจำ 7. ถวายผ้าอาบน้ำแก่ภิกษุณีสงฆ์ตลอดชีวิต 8. ทรงพระอนุญาตให้ภิกษุณีอาบน้ำได้

2. เรื่องผ้าอาบน้ำและความเรียบร้อยของภิกษุ ในมหาวรรค พระวินัยปิฎก (วิ.ม. 5/267/123-124) บันทึกเหตุการณ์ที่นางวิสาขามหาอุบาสิกาไปเยี่ยมอารามและพบว่า ภิกษุทั้งหลายอาบน้ำเปลือยกายที่ทำน้ำสาธารณะ นางรู้สึกอึดอัดใจ จึงกราบทูลพระพุทธเจ้า นำไปสู่การอนุญาตผ้าอาบน้ำสำหรับภิกษุและการวางระเบียบในการอาบน้ำที่เหมาะสม

3. เรื่องการจำวัดที่เหมาะสม ในมหาวรรค พระวินัยปิฎก (วิ.ม. 5/221/101-102) บันทึกเหตุการณ์ที่นางวิสาขามหาอุบาสิกาพบภิกษุจำวัดกลางแจ้ง ตากแดด ตากฝน นางเกิดความสงสาร จึงกราบทูลพระพุทธเจ้า นำไปสู่การอนุญาตให้สร้างวิหารที่มีหลังคาและมีประตูที่ปิดได้สำหรับภิกษุ

4. **เรื่องภิกษุณีเดินทางโดยไม่มีผู้คุ้มครอง** ในภิกษุณีชั้นธกะ จุลวรรค (วิ.จ. 7/403/212-213) บันทึกเหตุการณ์ที่นางวิสาขาพบว่า ภิกษุณีเดินทางไปในที่เปลี่ยวโดยไม่มี การอารักขา ทำให้เกิดความไม่ปลอดภัย นางจึงกราบทูลพระพุทธเจ้า นำไปสู่การบัญญัติ สิกขาบทให้ภิกษุณีไม่พึงเดินทางไกลโดยไม่มีพวกและการจัดระเบียบในการเดินทางของ ภิกษุณี

5. **เรื่องการจัดระเบียบในการรับรองอาคันตุกะ** ในมหาวรรค (วิ.ม. 5/365/239-240) บันทึกเหตุการณ์ที่นางวิสาขาไปเยี่ยมอาการเพื่อถวายภัตตาหาร แต่ไม่พบภิกษุที่ท่าน รู้จัก จึงส่งคนไปถามและทราบว่าภิกษุเหล่านั้นไปที่อื่น นางจึงกราบทูลพระพุทธเจ้าเรื่องนี้ นำไปสู่การอนุญาตให้ภิกษุแจ้งล่วงหน้าเมื่อจะเดินทางไปที่ยื่น

6. **เรื่องพระโฆษาจารย์เถระแสดงธรรมไม่เหมาะสม** ในอรรถกถาธรรมบท (ธมมปทฎฐกถา [ไทย], 2/12/157-159) กล่าวถึงเหตุการณ์ที่นางวิสาขาไปฟังธรรมในวัด แต่พระโฆษาจารย์เถระซึ่งเป็นผู้แสดงธรรมกลับแสดงธรรมที่สับสน ไม่เป็นไปตามลำดับ ทำให้ นางฟังไม่รู้เรื่อง แต่นางก็ไม่ได้ตำหนิต่อหน้า เพียงแต่กล่าวว่า "สาธุ" แล้วกลับไปกราบทูล พระพุทธเจ้า นำไปสู่การกำหนดแนวทางในการแสดงธรรมที่เหมาะสม

7. **เรื่องการสำรวมในการรับบิณฑบาต** ในอรรถกถาธรรมบท (ธมมปทฎฐกถา [ไทย], 4/6/104-106) กล่าวถึงเหตุการณ์ที่นางวิสาขากวายนัดอาหารแก่พระสงฆ์และพบ ภิกษุบางรูปมีอกักปรีชาไม่สำรวมในการรับบิณฑบาต นางจึงกราบทูลพระพุทธเจ้า นำไปสู่ การให้โอวาทแก่ภิกษุเรื่องความสำรวมในการรับบิณฑบาต

สิ่งที่น่าสนใจคือ แม้นางวิสาขาจะพบเห็นพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของพระสงฆ์ และภิกษุณีบางรูป แต่นางไม่ได้ลดศรัทธาในพระพุทธศาสนาหรือหยุดการสนับสนุนพระสงฆ์ โดยรวมลง ตรงกันข้าม นางกลับเป็นผู้มีส่วนสำคัญในการช่วยปรับปรุงพระวินัยให้เหมาะสม ยิ่งขึ้น โดยเข้าไปกราบทูลพระพุทธเจ้าด้วยความเคารพและกัลยาณมิตร อันนำไปสู่การวาง ระเบียบปฏิบัติและการบัญญัติสิกขาบทที่เป็นประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนาในระยะยาว ดังที่ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2556) ได้อธิบายว่า นางวิสาขามีบทบาทสำคัญ ในการพัฒนาพระวินัยหลายประการ โดยอาศัยหลักการแยกแยะระหว่างตัวบุคคลกับ หลักการและมุ่งเน้นที่การแก้ไขปัญหาย่างสร้างสรรค์มากกว่าการตำหนิโดยไม่เกิด ประโยชน์

การที่นางวิสาขาสามารถรักษาศรัทธาอย่างมีปัญญาได้เช่นนี้ แสดงให้เห็นถึงการ ใช้สัมมาสติในการพิจารณาสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างรอบคอบ ไม่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของ อารมณ์ความรู้สึกชั่วขณะ แต่ใช้ปัญญาพิจารณาแก้ไขปัญหาย่างสร้างสรรค์ นำไปสู่การ พัฒนาที่ยั่งยืน

นอกจากนี้ นางวิสาขายังเป็นแบบอย่างของการทำบุญอย่างฉลาด ดังปรากฏในการขอพร 8 ประการจากพระพุทธเจ้า หลังจากได้สร้างวัดบุพพารามถวายแก่พระสงฆ์ (วิ.จ. 7/294/82-84) ซึ่งถือเป็นตัวอย่างของการทำบุญที่มีเป้าหมายชัดเจนและมีการพิจารณาถึงประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นอย่างรอบด้าน โดยพร 8 ประการนั้น ล้วนเกี่ยวข้องกับการดูแลพระสงฆ์ในด้านต่าง ๆ เช่น การถวายผ้าอาบน้ำฝน การถวายอาหารแก่พระอาคันตุกะ เป็นต้น การทำบุญอย่างฉลาดเช่นนี้สะท้อนถึงศรัทธาที่ประกอบด้วยปัญญาและเป็นแบบอย่างสำหรับพุทธศาสนิกชนในการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาอย่างมีจุดมุ่งหมายและเกิดประโยชน์สูงสุด

สติและสัมมาสติ หลักธรรมสำคัญในการแยกแยะอย่างมีปัญญา

ความแตกต่างระหว่างสติและสัมมาสติ

ในการวิเคราะห์การใช้หลักธรรมเพื่อแยกแยะระหว่างพฤติกรรมของพระสงฆ์กับหลักการทางพระพุทธศาสนา จำเป็นต้องทำความเข้าใจความแตกต่างระหว่าง "สติ" และ "สัมมาสติ" ซึ่งมีขอบเขตและการประยุกต์ใช้ที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะในบริบทของการรักษาศรัทธาอย่างมีปัญญา

สติ ในความหมายทั่วไป หมายถึง การระลึกได้ การนึกได้ ความไม่เผลอ ไม่ประมาท หรือภาวะที่จิตตื่นรู้ (พระธรรมปิฎก [ป.อ. ปยุตฺโต], 2553) ในคัมภีร์อริธัมมัตถสังคหะ ได้อธิบายว่า สติเป็นเจตสิก (ธรรมที่ประกอบกับจิต) ประเภทหนึ่งที่ทำหน้าที่ระลึกรู้อารมณ์ (อภิ.สง. 34/11/20) สติในความหมายทั่วไปนี้ จะเกิดขึ้นได้ในทุกสถานการณ์ในการทำกุศล

หากวิเคราะห์ตามหลักสัททวิทยา สติ มาจากรากศัพท์ "สร" ธาตุ ที่แปลว่า "จำ" หรือ "ระลึก"รวมกับ"ติ" ปัจจัย มีความหมายทางพัญชนะคือการระลึกได้ การนึกได้ การไม่หลงลืม และมีความหมายเชิงลึกคือภาวะที่จิตระลึกรู้อารมณ์ปัจจุบัน ความไม่เลื่อนลอย การกำหนดจดจ่อ

ในวิสุทธิมรรค พระพุทธโฆษาจารย์ได้อธิบายลักษณะของสติไว้ว่า "อปิลापนลกขณา สติ" แปลว่า "สติมีลักษณะไม่เผลอ ไม่หลงลืม" (วิสุทธิ. 1/141) หมายถึงการทำจิตให้จดจ่ออยู่กับอารมณ์ปัจจุบัน ไม่ให้หลงลืมหรือพลั้งเผลอ แต่สติในความหมายนี้ยังไม่ได้ระบุถึงทิศทางหรือเป้าหมายทางจริยธรรม

การวิเคราะห์สติตามหลักลักษณะทิจตุกกะ (การพิจารณาธรรมด้วยปัญญา 4 ประการ) พบว่า

1. **ลักษณะ (ลักษณะ)** มีการไม่ลอยไป เป็นลักษณะ (อปิลาปนลกขณา) คือ มีลักษณะที่จิตไม่เลื่อนลอย จดจ่ออยู่กับอารมณ์ เป็นธรรมชาติที่ทำให้จิตไม่เปลว ไม่หลงไป ไม่พลาถน

2. **ระสะ/กิจจะ (หน้าที่)** มีการไม่หลงลืม เป็นกิจ (อสมโมสรสา) คือ ทำหน้าที่รักษาอารมณ์กรรมฐานไม่ให้หลงลืม ป้องกันความหลงลืมเลือนหาย รักษาอารมณ์ที่กำลังกำหนดไว้

3. **ปัจจุภูฐานะ (ผลปรากฏ)** มีการเผชิญหน้าต่ออารมณ์ เป็นผลปรากฏ (วิสัยาภิมุขภาวปัจจุภูฐานา) คือ ปรากฏผลเป็นความตั้งมั่นเผชิญหน้ากับอารมณ์ แสดงอาการเข้าไปเผชิญหน้าต่ออารมณ์ เหมือนเสาหลักที่ปักมั่น

4. **ปทัฏฐานะ (เหตุใกล้)** มีสัญญาที่มั่นคงเป็นเหตุใกล้ (อิรสณญาปทัฏฐานา) คือ มีสัญญาที่มั่นคงเป็นเหตุใกล้ให้เกิดสติ หรือมีสติปฏฐาน 4 (กาย เวทนา จิต ธรรม) เป็นฐานที่ตั้งของสติ

ลักษณะสำคัญประการหนึ่งของสติคือ การเป็นโสภณเจตสิก (เจตสิกฝ่ายดีงาม) เป็นหนึ่งในโสภณสาธารณเจตสิก 19 ดวง ที่เกิดในจิตฝ่ายกุศลเท่านั้น เป็นสภาวะธรรมที่ตรงข้ามกับความประมาท (ปมาทะ) ไม่สามารถเกิดในอกุศลจิตได้

สัมมาสติ คือ สติที่ถูกต้อง เป็นองค์ประกอบหนึ่งในอริยมรรคมีองค์ 8 อันเป็นหนทางสู่ความพ้นทุกข์ในพระพุทธศาสนา ในมหาสติปฏฐานสูตร ที่มุนิกาย มหารวรรค พระพุทธเจ้าทรงอธิบายสัมมาสติไว้ว่า "ภิกษุในธรรมวินัยนี้... พิจารณาเห็นกายในกาย... เวทนาในเวทนา... จิตในจิต... ธรรมในธรรมอยู่ มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติ กำจัดอภิชฌาและโทมนัสในโลกเสียได้" (ที.ม. 10/372/301)

ในวิภังคสูตร อังคุดตฺตนิกาย พระพุทธเจ้าทรงอธิบายความหมายของสัมมาสติว่า "ภิกษุทั้งหลาย สัมมาสติเป็นอย่างไร? ภิกษุในธรรมวินัยนี้ พิจารณาเห็นกายในกายอยู่ มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติ กำจัดอภิชฌาและโทมนัสในโลกได้, พิจารณาเห็นเวทนาในเวทนาทั้งหลายอยู่... พิจารณาเห็นจิตในจิตอยู่... พิจารณาเห็นธรรมในธรรมทั้งหลายอยู่ มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติ กำจัดอภิชฌาและโทมนัสในโลกได้, นี้เรียกว่า สัมมาสติ" (อง.จตุกก. 21/237/235-237)

จากนิยามข้างต้น สัมมาสติประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ ได้แก่

1. **ฐานแห่งสติ 4 ประการ (สติปฏฐาน 4) กายานุปัสสนา** การพิจารณากาย เช่น ลมหายใจ อิริยาบถ ส่วนประกอบของร่างกาย เป็นต้น **เวทนานุปัสสนา** การพิจารณาเวทนา ทั้งสุข ทุกข์ เฉย ๆ ที่ประกอบหรือไม่ประกอบด้วยอามิส **จิตตานุปัสสนา** การพิจารณาจิต เช่น จิตที่มีหรือไม่มีราคะ โทสะ โมหะ จิตที่หตฺหุหรือฟุ้งซ่าน เป็นต้น **ธัมมานุปัสสนา** การพิจารณาธรรม เช่น นีวรณ 5 ชั้น 5 อายตนะ 12

การประยุกต์ใช้สัมมาสติในการพิจารณาข่าวเกี่ยวกับพระสงฆ์

ในบริบทของการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับพระสงฆ์ การใช้สัมมาสติมีความสำคัญอย่างยิ่ง ธีรนันท์ จันทรทรวงพล (2562) ได้อธิบายว่า การใช้สัมมาสติในการรับรู้ข่าวสารประกอบด้วย 3 ลักษณะสำคัญ คือ (1) สติในการรับรู้ข้อมูลอย่างครบถ้วนรอบด้าน ไม่ด่วนสรุปหรือตัดสินจากข้อมูลเพียงบางส่วน (2) สติในการแยกแยะระหว่างข้อเท็จจริงกับความคิดเห็นหรืออคติที่แฝงมากับข่าวสาร และ (3) สติในการพิจารณาความเชื่อมโยงระหว่างเหตุและผลอย่างเป็นระบบ

ตัวอย่างการประยุกต์ใช้สัมมาสติกับกรณีข่าวดัง

กรณีศึกษา ข่าวพระสงฆ์ใช้เงินบริจาคไม่โปร่งใส (กรณีจริงที่เกิดขึ้นในปี 2564)

ในปี 2564 มีข่าวดังเกี่ยวกับพระสงฆ์ในจังหวัดภาคกลางรูปหนึ่งถูกกล่าวหาว่าใช้เงินบริจาคสร้างพระพุทธรูป จำนวน 180 ล้านบาท ไม่โปร่งใส เมื่อพบข่าวลักษณะนี้ ให้ประยุกต์ใช้สัมมาสติตามขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 กายานุปัสสนา - สังเกตข้อเท็จจริงของข่าว ตรวจสอบพบว่าแหล่งข่าวมาจากสื่อมวลชนหลายแห่ง มีการนำเสนอเอกสารหลักฐานบางส่วน แต่ยังไม่มีการตัดสินจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง วัดที่ถูกกล่าวหา มีประวัติการทำงานเพื่อชุมชนมานาน 30 ปี

ขั้นที่ 2 เวทนานุปัสสนา - รู้เท่าทันความรู้สึก ผู้อ่านข่าวรู้สึกผิดหวัง โกรธและเจ็บใจ แต่ต้องตระหนักว่าความรู้สึกเหล่านี้ไม่ควรครอบงำการตัดสินใจ ต้องพิจารณาด้วยใจเป็นกลาง

ขั้นที่ 3 จิตตานุปัสสนา - สังเกตสภาพจิต พิจารณาว่าจิตของตนมีอคติต่อพระสงฆ์หรือไม่ กำลังด่วนสรุปหรือเหมารวมว่าพระทุกรูปเป็นเช่นนี้หรือไม่

ขั้นที่ 4 ธัมมานุปัสสนา - พิจารณาตามหลักธรรม เป็นการกระทำของบุคคลหรือเป็นปัญหาเชิงระบบ หากเป็นจริงตามที่กล่าวหา ควรแก้ไขโดยการเสนอให้มีระบบตรวจสอบที่โปร่งใสมากขึ้น ไม่ใช่การประณามหรือลดศรัทธาในพระพุทธศาสนาทั้งหมด

ผลลัพธ์ แทนที่จะแชร์ข่าวต่อทันทีหรือด่าทอในโซเชียลมีเดีย ผู้ที่ใช้สัมมาสติเลือกที่จะรอฟังข้อเท็จจริงจากทุกฝ่าย ตรวจสอบข้อมูลเพิ่มเติม และเมื่อพบว่ามีส่วนที่เป็นจริง ก็เลือกที่จะสนับสนุนวัดอื่นที่มีความโปร่งใส พร้อมทั้งเสนอแนะให้คณะสงฆ์มีระบบตรวจสอบการเงินที่ดีขึ้น

เจ้าอธิการอนุวัตร อินทปญโญ (2565) ได้เสนอแนวทางการใช้สัมมาสติในการพิจารณาข่าวเกี่ยวกับพระสงฆ์ไว้ดังนี้ (1) พิจารณาแยกแยะระหว่างพฤติกรรมส่วนบุคคลกับ

หลักการหรือสถาบัน (2) ไม่เหมารวมหรือสรุปว่าพระสงฆ์ทุกรูปเป็นเช่นเดียวกับที่ปรากฏในข่าว (3) พิจารณาความจริงอย่างรอบด้าน ตรวจสอบข้อเท็จจริงก่อนเชื่อหรือแชร์ข่าวและ (4) มุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์มากกว่าการวิพากษ์วิจารณ์โดยไม่เกิดประโยชน์ การอ้างพุทธพจน์ "สติ สัพพตถ ปตติยา" แปลว่า "สติเป็นสิ่งที่พึงปรารถนาในที่ทั้งปวง" ซึ่งปรากฏในสังยุตตนิกาย สคาถวรรค (ส.ส. (ไทย) 15/890/234) และ "เอกายโน อโยภิกขเว มคโค สัตต่าน วิสุทธิยา" แปลว่า "ภิกษุทั้งหลาย ทางนี้เป็นทางเอก เพื่อความบริสุทธิ์ของเหล่าสัตว์" จากมหาสติปัฏฐานสูตร (ที.ม. (ไทย) 10/273/372) แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของสติและสัมมาสติในการดำเนินชีวิต

สรุปประเด็นที่ 2 ความแตกต่างระหว่างสติและสัมมาสติอยู่ที่ขอบเขต เป้าหมาย องค์ประกอบ ทิศทางจริยธรรม และความสัมพันธ์กับองค์มรรคอื่น ๆ การประยุกต์ใช้สัมมาสติในการพิจารณาข่าวเกี่ยวกับพระสงฆ์ช่วยให้สามารถแยกแยะระหว่างพฤติกรรมส่วนบุคคลกับหลักการได้อย่างชัดเจน นำไปสู่การรักษาศรัทธาอย่างมีปัญญา ไม่หวั่นไหวต่อกระแสข่าวเชิงลบ และสามารถมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์

การประยุกต์ใช้บทเรียนจากนางวิชาชาในสังคมปัจจุบัน

จากการศึกษาแบบอย่างของนางวิชาชาและหลักสัมมาสติ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการรักษาศรัทธาของพุทธศาสนิกชนในสังคมปัจจุบันที่เผชิญกับข่าวเชิงลบเกี่ยวกับพระสงฆ์ได้ 4 แนวทางสำคัญ

การใช้สัมมาสติในการรับรู้และวิเคราะห์ข่าวสาร

การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับพระสงฆ์ในยุคปัจจุบันควรตั้งอยู่บนหลักสัมมาสติ เจ้าอธิการอนุวัตร อินทปญโญ (2565) ได้เสนอไว้ว่า ควรประกอบด้วยการพิจารณาข้อเท็จจริงอย่างรอบด้าน การไม่ด่วนสรุปหรือตัดสินจากข้อมูลเพียงบางส่วน การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของแหล่งข่าวและการแยกแยะระหว่างข้อเท็จจริงกับความเห็นหรืออคติ ผู้ที่มีทักษะการคิดวิเคราะห์และสามารถแยกแยะข้อมูลข่าวสารได้ดี มักไม่ได้รับผลกระทบจากข่าวเชิงลบเกี่ยวกับพระสงฆ์มากนัก เนื่องจากสามารถแยกแยะระหว่างพฤติกรรมส่วนบุคคลกับหลักการหรือสถาบันได้

การเลือกสนับสนุนพระสงฆ์ผู้ประพฤติดีปฏิบัติชอบ

นางวิชาชาเป็นแบบอย่างของการรู้จักเลือกสนับสนุนพระสงฆ์ผู้ประพฤติดีปฏิบัติชอบ บัณฑิตกา จารุมา (2566) ได้เสนอแนวทางการสนับสนุนพระสงฆ์ในยุคปัจจุบันตาม

แบบอย่างของนางวิสาขาไว้ว่า พุทธศาสนิกชนควรเลือกสนับสนุนพระสงฆ์และวัดที่มีการปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ มีความโปร่งใสในการบริหารจัดการ และมีการเผยแผ่พระธรรมคำสอนที่ถูกต้อง โดยไม่จำเป็นต้องนิยมพระหรือวัดที่มีชื่อเสียงหรือเป็นที่นิยมเพียงอย่างเดียว

การมีส่วนร่วมในการพัฒนาและปฏิรูปพระพุทธศาสนา

นางวิสาขาไม่เพียงเป็นผู้ทำบุญถวายทานเท่านั้น แต่ยังมีบทบาทสำคัญในการช่วยพัฒนาและปรับปรุงพระวินัย พระเทพเวที (ประยูรค์ ปยุตโต) (2557) ได้เสนอแนวทางการมีส่วนร่วมของพุทธศาสนิกชนในการพัฒนาพระพุทธศาสนา ดังนี้ (1) การติดตามและสนับสนุนกิจกรรมของคณะสงฆ์ที่มุ่งส่งเสริมการปฏิบัติธรรมและการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างถูกต้อง (2) การสนับสนุนการศึกษาและการปฏิบัติธรรมของพระสงฆ์ (3) การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและเสนอแนะการบริหารจัดการวัด และ (4) การส่งเสริมการนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

การทำบุญอย่างฉลาดตามแบบอย่างของนางวิสาขา

นางวิสาขาเป็นแบบอย่างของการทำบุญอย่างฉลาด ดังที่ปรากฏในพร 8 ประการที่นางขอจากพระพุทธเจ้า ซึ่งล้วนเป็นการทำบุญที่ก่อให้เกิดประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) (2556) ได้อธิบายถึงการทำบุญอย่างฉลาดตามแบบอย่างของนางวิสาขาไว้ว่า ควรประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ คือ (1) มีเป้าหมายชัดเจนว่าทำเพื่ออะไร (2) พิจารณาถึงประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นทั้งแก่ตนเองและส่วนรวม (3) ไม่ฟุ่มเฟือยหรือเกินกำลัง และ (4) ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับหลักการทำบุญ

พระมหาจุติชัย วชิรเมธี (2562) เสนอว่า การทำบุญในยุคปัจจุบันควรเน้นที่การสนับสนุนกิจกรรมที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนาและสังคมอย่างยั่งยืน เช่น การสนับสนุนการศึกษาของพระสงฆ์ การบูรณปฏิสังขรณ์โบราณสถาน การสนับสนุนการเผยแผ่พระธรรมคำสอนที่ถูกต้อง หรือการช่วยเหลือผู้ยากไร้ตามหลักสังคหวัตถุ 4

สรุปประเด็นที่ 3 การประยุกต์ใช้บทเรียนจากนางวิสาขาในสังคมปัจจุบัน ประกอบด้วย 4 แนวทางหลัก ได้แก่ การใช้สัมมาสติในการรับรู้ข่าวสาร การเลือกสนับสนุนพระสงฆ์ที่ประพฤติดี การมีส่วนร่วมในการพัฒนาพระพุทธศาสนา และการทำบุญอย่างฉลาด แนวทางเหล่านี้จะช่วยให้พุทธศาสนิกชนสามารถรักษาศรัทธาได้อย่างมั่นคงและมีส่วนร่วมในการพัฒนาพระพุทธศาสนาอย่างสร้างสรรค์

บทสรุป

จากการศึกษาและนำเสนอแบบอย่างของนางวิสาขามหาอุบาสิกาและการประยุกต์ใช้หลักสัมมาสติในการแยกแยะระหว่างพฤติกรรมส่วนบุคคลของพระสงฆ์กับหลักการพระพุทธศาสนา สามารถสรุปได้ว่า การรักษาศรีทธาในพระพุทธศาสนาท่ามกลางกระแสข่าวเชิงลบเกี่ยวกับพระสงฆ์ในสังคมปัจจุบัน ควรตั้งอยู่บนหลักการสำคัญ 3 ประการ

ประการที่ 1 การใช้สัมมาสติในการรับรู้และวิเคราะห์ข่าวสาร โดยพิจารณาข้อเท็จจริงอย่างรอบด้าน ไม่ด่วนสรุปหรือตัดสินจากข้อมูลเพียงบางส่วนและแยกแยะระหว่างพฤติกรรมส่วนบุคคลของพระสงฆ์บางรูปกับสถาบันสงฆ์และพระธรรมคำสอน

ประการที่ 2 การเลือกสนับสนุนพระสงฆ์ผู้ประพฤติปฏิบัติชอบและมีส่วนร่วมในการพัฒนาและปฏิรูปพระพุทธศาสนา โดยไม่วางเฉยต่อปัญหาที่เกิดขึ้น แต่ร่วมกันแก้ไขอย่างสร้างสรรค์ตามแบบอย่างของนางวิสาขามหาอุบาสิกา

ประการที่ 3 การทำบุญอย่างฉลาด โดยมีเป้าหมายชัดเจน พิจารณาถึงประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นทั้งแก่ตนเองและส่วนรวมและตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับหลักการทำบุญในพระพุทธศาสนา

นางวิสาขามหาอุบาสิกาเป็นแบบอย่างของการรักษาศรีทธาอย่างมีปัญญาด้วยหลักสัมมาสติ มีศรีทธาที่มั่นคงในพระรัตนตรัย แต่ไม่ใช่ศรีทธาที่ไร้เหตุผลหรือมกมาย หากเป็นศรีทธาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของปัญญา สามารถแยกแยะระหว่างบุคคลกับหลักการได้ โดยใช้สัมมาสติเป็นเครื่องมือในการพิจารณาสิ่งต่าง ๆ ตามความเป็นจริง ไม่ตกอยู่ภายใต้อคติหรืออารมณ์ชั่ววูบ

แนวทางการรักษาศรีทธาอย่างมีปัญญาตามแบบอย่างของนางวิสาขามหาอุบาสิกาประกอบด้วยการใช้สัมมาสติพิจารณาข่าวสารอย่างรอบด้าน การเลือกสนับสนุนพระสงฆ์ผู้ประพฤติปฏิบัติชอบ การมีส่วนร่วมในการพัฒนาพระพุทธศาสนา และการทำบุญอย่างฉลาด ซึ่งล้วนเป็นการแสดงออกถึงศรีทธาที่ประกอบด้วยปัญญา สอดคล้องกับพุทธพจน์ในปฏิสัมภิทามรรค (ปฏิ.ม. (ไทย) 31/330/234) ที่ว่า "ศรีทธาที่ประกอบด้วยปัญญาย่อมมั่นคง"

การดำเนินตามแนวทางดังกล่าวจะช่วยให้พุทธศาสนิกชนสามารถรักษาศรีทธาในพระพุทธศาสนาได้อย่างมั่นคง ไม่หวั่นไหวไปตามกระแสข่าวเชิงลบ และยังมีส่วนร่วมในการพัฒนาพระพุทธศาสนาให้เจริญมั่นคงยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นการสืบทอดแบบอย่างอันดีงามจากนางวิสาขามหาอุบาสิกา ผู้เป็นต้นแบบของการมีศรีทธาอย่างมีปัญญาในพระพุทธศาสนา

รายการอ้างอิง

- กรรณิการ์ สุขเกษม และคณะ. (2565). *ทัศนคติของประชาชนต่อพระสงฆ์ในยุคสื่อสังคมออนไลน์*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เจ้าอธิการอนุวัตร อินทปญฺโญ. (2565). การประยุกต์ใช้หลักธรรมในพระพุทธศาสนาเพื่อป้องกันการถูกล่อลวงในสังคมออนไลน์. *วารสารมหาจุฬาริชาการ*, 9(2), 255413-255430.
- ต่ายลีลาศ กมลรัตน์. (2565). การบริโภคสื่อออนไลน์ด้วยพุทธปัญญาบูรณาการ. *วารสารมจร บาลีศึกษาพุทธโฆสปริทรรศน์*, 8(3), 72-85.
- ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม และ พระราชวิมลโมลี. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษากับภาพตัวแทนพระสงฆ์ผู้กระทำผิดในวาทกรรมข่าวออนไลน์ : การศึกษาตามแนววาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์. *วรรณวิทัศน์*, 22(2), 1-40.
- ธัญนันท์ จันทร์ทรงพล. (2562). *แนวคิดมีชัยมาปฏิบัติในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่เกิดจากการสื่อสารทางการเมือง*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- นพลักษณ์ หนักแน่น. (2564). *การวิเคราะห์ข่าวเชิงลบเกี่ยวกับพระสงฆ์ในสื่อสังคมออนไลน์*. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์.
- บัณฑิตกา จารума. (2566). *การวิเคราะห์ภาษาเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา: กรณีศึกษาปริเฉทเทศนาธรรมในเพจเฟซบุ๊ก "พระศักดิ์ สุนทรโร"* (รายงานการวิจัย). นครปฐม : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). (2557). *พุทธศาสนากับสังคมไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2553). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 17). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2556). *นางวิสาขา มหาอุบาสิกาตัวอย่าง*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สุขภาพใจ.
- พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2563). *พระพุทธศาสนาในบริบทสังคมไทยปัจจุบัน*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาภูติชัย วชิรเมธี. (2562). *เปลี่ยนศรัทธา พัฒนาปัญญา : พุทธศาสนากับการพัฒนาสังคมไทย*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สุภาวະ.
- พระใบฎีกาสมคิด นาถสีโล. (2568). ภัยยุคใหม่ของพระสงฆ์กับความท้าทายและแนวทางการปฏิบัติในยุคดิจิทัล. *วารสารมหาจุฬาริชาการ*, 12(1), 6792-6810.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2559). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักข่าวไทยรัฐออนไลน์. (2565). *สถิติข่าวพระสงฆ์ในสื่อออนไลน์ปี 2563-2565*.

กรุงเทพฯ : บริษัท วชิรพงศ์พิสิฐ จำกัด.

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2565). *รายงานประจำปี 2564*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.